

Nr 154.

Ankom till riksdagens kansli den 13 maj 1930 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning angående verkställande av undersöknings- och försvarsarbeten å områden, som genom Sveriges geologiska undersöknings försorg äro eller kunna varda för kronans räkning inmutade jämte en i ämnet väckt motion.

(3:e avd.)

I den till riksdagen de 3 januari 1930 avlåtna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1930/1931 har Kungl. Maj:t under tionde huvudtiteln (punkt 41 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag) föreslagit riksdagen att för verkställande av undersöknings- och försvarsarbeten å områden, som genom Sveriges geologiska undersöknings försorg äro eller kunna varda för kronans räkning inmutade, å riksstaten för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 75,000 kronor.

Utredningen i ämnet återfinnes å sid. 162—168 i åberopade statsrådsprotokollet.

På därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar hava 1921—1927 års riksdagar beviljat anslag för verkställande av undersöknings- och försvarsarbeten å områden, som genom Sveriges geologiska undersöknings försorg voro eller kunde bliva för kronans räkning inmutade. De särskilda anslagsbeloppen — som anvisats å 1921 och 1922 års tilläggsstater och därefter å riksstaten för varje helt budgetår — hava utgjort respektive 40,000, 75,000, 140,000, 55,000, 50,000, 100,000 och 100,000 kronor.

Under punkt 37 i tionde huvudtiteln av 1928 års statsverksproposition föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för fullföljande av förberörda arbeten å riksstaten för budgetåret 1928/1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 70,000 kronor. I anledning av Kungl. Maj:ts berörda förslag hemställdes i en inom riksdagen väckt motion (II:239), att ifrågavarande anslag måtte höjas till 100,000 kronor samt att därutöver ett anslag å 50,000 kronor måtte ställas till Kungl. Maj:ts förfogande att efter framställning av Sveriges geologiska undersökning användas till inköp av jordägarandelar i av staten inmutade fyndigheter å enskild mark i

de fall, där Kungl. Maj:t funne sådant förvärv vara till fördel för staten.

I sin skrivelse nr 10 A anförde sedermera riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och berörda motion följande. De motiv, motionären anført till stöd för sina förslag, hade riksdagen funnit värda beaktande. Vad särskilt anginge förslaget om ställandet av medel till Kungl. Maj:ts disposition till inköp av jordägarandelar i av staten inmutade fyndigheter å enskild mark, syntes riksdagen de för förslaget därutinnan anförda skälen tungt vägande, och hade riksdagen sålunda ansett sig böra bevilja medel för ändamålet i fråga. Enligt riksdagens mening syntes dock icke ett särskilt anslag för ändamålet böra uppföras i riksstaten, utan torde visst belopp, vars storlek riksdagen ansåge böra bestämmas till högst 30,000 kronor, inräknas i anslaget för verkställande av undersöknings- och försvarsarbetena och användas i överensstämmelse med vad motionären föreslagit. Det gamla anslaget borde för den skull erhålla förändrad benämning och syntes lämpligen kunna betecknas: »Undersöknings- och försvarsarbeten å områden, som genom Sveriges geologiska undersöknings försorg äro eller kunna varda för kronans räkning inmutade, m. m.» Ett så högt belopp som det av motionären föreslagna för själva undersöknings- och försvarsarbetena ansåge sig riksdagen emellertid icke kunna anvisa, utan syntes sammanlagda anslaget för såväl ifrågavarande arbeten som inköp av jordägarandelar böra begränsas till 100,000 kronor. Skulle det för inköp av jordägarandelar i av staten inmutade fyndigheter å enskild mark avsedda beloppet — helt eller delvis — icke tagas i anspråk, borde enligt riksdagens mening vad som odisponerat återstode få användas för de undersöknings- och försvarsarbeten, varom fråga vore.

Genom beslut den 13 juli 1928 ställdes ett belopp av 70,000 kronor till Sveriges geologiska undersöknings förfogande för bedrivande av undersöknings- och försvarsarbeten. Sedan det visat sig, att förutsättning för framställande av för kronan fördelaktigt förslag till inköp av jordägarandelar icke förelåg efter användning av nyssnämnda belopp, medgav Kungl. Maj:t den 28 september 1928 på därom av geologiska undersökningen gjord framställning, att ett ytterligare belopp av 28,000 kronor finge användas till nyssnämnda arbeten.

Även för budgetåret 1929/1930 har riksdagen för verkställande av liknande undersöknings- och försvarsarbeten anvisat ett anslag å 100,000 kronor. Med anledning av ett uttalande av Sveriges geologiska undersökning att en betydande del av kommande års arbeten avsåge kronoparker samt att möjligheter till acceptabla förvärv av jordägarandelar då ej föreläge inom enskilda tillhöriga områden, som skulle bliva föremål för undersökning under åren 1929 och 1930, avsågs anslaget i dess helhet skola användas enbart för ovannämnda arbetens bedrivande och alltså icke till någon del för inköp av jordägarandelar. Genom beslut

den 27 juni 1929 har anslaget ställts till Sveriges geologiska undersöknings förfogande.

Av statsrådsprotokollet inhämtas nu, att Sveriges geologiska undersökning hos Kungl. Maj:t hemställt om avlåtande av proposition till riksdagen om anvisande för nästkommande budgetår av ett anslag för förenämnda ändamål å 100,000 kronor, eller sålunda enahanda belopp som det för löpande budgetår beviljade.

I en särskild promemoria har härvid framlagts följande beräkning av anslagsbehovet för budgetåret 1930/1931:

För undersökningsarbeten medelst elektriska och magnetiska mätningar inom Vindelgransele—Hornträsk—Kristinebergsområdet, förslagsvis	kronor	30,000
Borrningar och grävningar inom samma område, förslagsvis	»	35,000
Undersökningsarbeten inom Kuorbevarområdet, förslagsvis	»	10,000
Gemensamma omkostnader (arvode till en bergsingenjör, rese- och traktamentsersättningar till bergsingenjören, två biträdande geologer och en extrageolog, hantlangare, diverse utgifter), förslagsvis	»	25,000
	Summa kronor	100,000.

Vid anmälan av frågan om anslag för ändamålet i fråga har departementschefen anfört följande:

»Då jag nu har att taga ställning till det av chefen för Sveriges geologiska undersökning framställda och av kommerskollegium tillstyrkta anslagsäskandet, anser jag mig i stort sett kunna inskränka mig till att hänvisa till de uttalanden i ämnet, som vid föregående tillfällen, när fråga förelegat om anslag till arbeten av nu förevarande slag, gjorts såväl av mig i statsverkspropositionen till 1929 års riksdag som dessförinnan av mina företrädare i ämbetet.

Jag finner det sålunda uppenbart, att de av Sveriges geologiska undersökning under de senare åren på ifrågavarande områden av Västerbottens län bedrivna arbetena, genom vilka påvisats betydande tillgångar av värdefulla mineralråämnen, vilkas förekomst i vårt land tidigare var okänd eller som, så vitt var känt, endast sparsamt förekommo, böra fullföljas, ävensom att de vid undersökningsarbetena kunna resultaten böra vederbörligen tillvaratagas. Då därjämte genom de fortsatta undersökningsarbetena lär erhållas den mera ingående kännedom om statens i Skelleftefältet belägna fyndigheters omfattning och värde, vilken riksdagen enligt sin skrivelse den 8 juni 1927, nr 294, synes anse nödvändig, innan beslut fattas rörande den framtida dispositionen av

samma fyndigheter, tillstyrker jag, att erforderligt anslagsäskande för ovannämnda arbetens utförande göres hos riksdagen.

Givetvis är det omöjligt att kunna på förhand exakt beräkna storleken av de kostnader, som för nästa budgetår kunna uppkomma för de av mig förordade arbetenas bedrivande. För att ifrågavarande arbeten må kunna bedrivas med önskvärd intensitet, kräves emellertid, att vid förefallande behov ett relativt stort anslagsbelopp kan få disponeras.

I avseende å det begärda beloppet finner jag mig likväl böra föreslå, att detsamma nedsättes med 25,000 kronor. Att döma av de ovan återgivna uttalandena av Sveriges geologiska undersökning synes man hava att räkna med att, även om det av Undersökningen ifrågasatta högre anslagsbeloppet beviljades, vissa kompletterande undersökningsarbeten likväl komme att återstå till ett följande budgetår, innan det av Undersökningen uppsatta programmet för ifrågavarande arbetens bedrivande inom Skelleftefältet blivit genomgånget. För dessa kompletteringsarbeten lär i sinom tid krävas anvisande av nya anslagsmedel. Då det icke lär medföra avsevärda olägenheter att uppskjuta vissa av de för nu ifrågavarande budgetår planerade arbetena till följande år, varigenom kostnaderna för samtliga ännu återstående arbeten sannolikt bleve någorlunda jämt fördelade på de båda nästkommande budgetåren, anser jag mig böra förorda, att anslagsbeloppet sättes till 75,000 kronor.

Jag utgår emellertid från att anslaget ställes till Kungl. Maj:ts disposition för att endast i mån av uppkommande behov och efter Kungl. Maj:ts närmare beprövande utbetalas till Undersökningen.»

Departementschefen har slutligen framhållit, att Undersökningen icke heller för nästkommande budgetår ifrågasatt några anslagsmedel för inköp av jordägarandelar.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *E. Lindberg* väckt motion, nr 180, vari hemställts, att riksdagen måtte för verkställande av undersöknings- och försvarsarbeten å områden, som genom Sveriges geologiska undersöknings försorg äro eller kunna varda för kronans räkning inmutade, å riksstaten för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

Till stöd för sitt förslag har motionären anfört följande:

»Under tionde huvudtiteln har Kungl. Maj:t hemställt om anvisande för nästkommande budgetår av ett extra reservationsanslag å 75,000 kronor för verkställande av undersöknings- och försvarsarbeten å områden, som genom Sveriges geologiska undersöknings försorg äro eller kunna varda för kronans räkning inmutade. Beloppet understiger med 25,000 kronor det av geologiska undersökningen för ändamålet begärda.

Inom det malmförande området i Västerbotten har endast en mindre

del av hittills upptäckta malmtillgångar blivit för kronans räkning inmutade. Huvuddelen har inmutats av de två enskilda gruvbolag, Skellefteå gruvaktiebolag och Västerbottens gruvaktiebolag, vilka jämsides med geologiska undersökningen bedrivit malmetning därstädes. Anledningen härtill torde vara den, att de enskilda gruvbolagen förfogat över betydande ekonomiska resurser, vilka medgivit undersökningar i mycket omfattande skala, medan statens organ haft förhållandevis begränsade medel till sitt förfogande. Men icke nog med att de enskilda bolagen på detta sätt ägt möjlighet att lägga under sig malmtillgångar, vilka bort kunna bli statens egendom om geologiska undersökningen förfogat över nödiga medel. Det har även inträffat, att de enskilda bolagen kunnat förvärva enskildas jordägarandelar till av statens organ upptäckta malmfynd, beroende på att geologiska undersökningen saknat för inköp av sådana andelar behövliga resurser. På detta sätt ha kronans intressen blivit i hög grad eftersatta.

Det synes vara en oklok ekonomisk politik att genom njugghet vid medelsanvisningen lägges hinder i vägen för geologiska undersökningen att bedriva sina undersökningsarbeten i tillfredsställande skala. Då undersökningen begärt ett så blygsamt belopp för nästa budgetår som 100,000 kronor, bör detta kunna beviljas utan nedprutning, i all synnerhet som de skäl, departementschefen anfört för nedprutningen, icke verka fullt övertygande.»

*Utskottets
yttrande.*

I likhet med departementschefen anser utskottet medel böra beredas å riksstaten för ifrågavarande ändamål jämväl för nästkommande budgetår.

Vad angår anslagsbeloppets storlek, har Kungl. Maj:t, såsom nämnts, äskat ett anslag å 75,000 kronor, under det att motionsvis ifrågasatts, att anslaget bör bestämmas till 100,000 kronor.

Vid prövning av denna fråga har utskottet icke kunnat undgå att finna de av Sveriges geologiska undersökning och motionären framförda skälen för anslaget bestämmande till sistnämnda belopp böra tillmätas sådan betydelse, att utskottet funnit sig böra tillstyrka anvisandet av beloppet i fråga. Under erinran om att ett anslag å 100,000 kronor anvisats för nu berörda ändamål å löpande budgetårs riksstat, får utskottet alltså hemställa,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och herr Lindbergs ovanberörda motion, II: 180, för verkställande av undersöknings- och försvarsarbeten å områden, som genom Sveriges geologiska undersöknings försorg äro eller kunna varda för kronans räkning inmutade, å riksstaten för bud-

getåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

Stockholm den 13 maj 1930.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: se under utlåtandet nr 152.

Reservation:

av herrar *Svensson* i Kompersmåla, *Hammarskjöld*, *Theelin*, *Nilsson* i Bonarp, *Olsson* i Blädinge, *Holmgren*, *Persson* i Fritorp och *Strindlund*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»I likhet — — — nästkommande budgetår.

Vad angår anslagsbeloppets storlek, har utskottet med hänsyn till de skäl, departementschefen anfört för en begränsning av anslaget till 75,000 kronor, funnit sig böra förorda, att detsamma bestämmes till sagda belopp. Utskottet, som sålunda icke kan biträda motionärens yrkande, får alltså hemställa,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förvarande förslag och med avslag å herr Lindbergs ovanberörda motion, II:180, i vad densamma skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, för verkställande av undersöknings- och försvarsarbeten å områden, som genom Sveriges geologiska undersöknings försorg äro eller kunna varda för kronans räkning inmutade, å riksstaten för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 75,000 kronor.»